

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ТЕНДЕРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ”
(для бакалаврів, магістрів)

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2013

Підготовлена провідним фахівцем кафедри соціології *Л. О. Глушко*

Затверджено на засіданні кафедри соціології
(протокол № 21 від 25.11.09)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональною Академією управління персоналом.

Глушко Л. О. Навчальна програма дисципліни “Гендерні дослідження”
(для бакалаврів, магістрів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2013. — 22 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Гендерні дослідження”, теми контрольних робіт, вказівки до самостійного вивчення програмного матеріалу та виконання контрольної роботи, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2013
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2013

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Проблему формування гендерної культури одночасно й комплексно, слід розглядати, як філософсько-світоглядну, соціальну, гуманітарну, культурну, демографічну, управлінську та державно-політичну.

Сучасний рівень розвитку гендерних досліджень у світі і в Україні дозволяє говорити про гендерний підхід, як про особливий теоретичний напрямок у соціальних науках, який орієнтований на формування і ствердження політики рівних, незалежних від статі можливостей самореалізації людини в різних сферах соціальної практики. Гендерний підхід дає реальний шанс оцінити наслідки існуючої до останнього часу парадигми соціально-економічного розвитку суспільства і змінити на краще систему соціальної диференціації й нерівності за ознаками статі у процесі переходу до сталого розвитку: використання знань і талантів кожного громадянина, і досягнення того, щоб жінки тією ж мірою що й чоловіки, брали участь у розбудові суспільства, вирішенні існуючих проблем і формуванні майбутнього.

Громадянське суспільство і його система життєздатні лише при формуванні демократичної культури соціуму, а творення такої соціальної культури у широкому розумінні передбачає своїм невід'ємним складником формування гендерної культури. Демократичні засади суспільства рівних можливостей передбачають подолання сексистських стереотипів й утвердження рівності прав та людських взаємин між чоловіками і жінками. Гендерна культура і політика поєднують у собі збалансовану стратегію на забезпечення умов людського життя, творення нових цінностей, виявлення енергії суспільства і людини, спрямованих на людський розвиток.

Подолання традиційних гендерних стереотипів, творення нових форм і загальнолюдських стандартів для жінок і чоловіків, гендерної культури нового взірця — потреба розбудови України у контексті євроінтеграції, побудови нових форм міжнародного спілкування і міжнародних відносин.

Усунення сексистських стандартів, звернених до традицій патріархальності, подолання патріархальних звичаїв у ставленні до визначення традиційних ролей чоловіка і жінки як на індивідуальному, так і громадсько-політичному рівнях, найбільш реально подолати засобами освіти.

Саме тому у структурі підготовки фахівців з усіх спеціальностей серед гуманітарних, соціально-економічних та природничо-наукових, дисципліна “Гендерні дослідження” посідає особливе місце. Оволодіння ним передбачає набуття студентами науково обґрунтованих та систематизованих знань міждисциплінарного характеру, адже у межах даного проблемного курсу переплітаються життєво важливі питання філософії, історії, культури, політики, соціології та етики.

Роль та значення дисципліни

Завдання, які ставить суспільство перед молоддю неможливо виконати без подолання гендерних стереотипів що проявляються у комунікативній поведінці та фаховій діяльності.

Структурна та тематична наповненість курсу покликані висвітлити гендерні аспекти різних сегментів соціокультурного середовища: соціальної структури, системи цінностей, економіки, освіти, релігії, мистецтва, політики, права тощо. Він тісно переплітається з такими дисциплінами соціально-гуманітарного блоку як “Філософія”, “Культурологія”, “Соціологія”, “Психологія”, “Політологія”, “Історія України”, “Релігієзнавство”, “Етика” та “Естетика”. Вивчення дисципліни гармонійно поєднується з виховною роботою та програмою формування гендерної культури студентської молоді.

Предметом дисципліни є закономірності та способи збереження гендерної рівності.

Метою курсу є творче оволодіння гендерними знаннями.

Завдання дисципліни

Сформувані у слухачів:

- 1) Гендерну свідомість (культуру), вільну від статево-рольових стереотипів;
- 2) Позитивне сприйняття жінки, як повноправного члена суспільства;
- 3) Розуміння ролі особистості у реалізації гендерних аспектів державної політики та політики у справах сім'ї та молоді;
- 4) Толерантне ставлення до людей з іншими сексуальними орієнтаціями та поглядами.

Здатності:

- 1) Застосовувати отриманні знання задля розвитку особистості у професійній діяльності та науково-дослідницькій роботі;
- 2) Застосовувати гендерний підхід до аналізу конфліктних ситуацій, що виникають у трудовому колективі та відстоювати власні права, уникаючи гендерної дискримінації;
- 3) Долати соціально-психологічні стереотипи та упередження стосовно сприйняття жінки у сучасному оточенні.
- 4) Протистояти негативному впливу та тиску оточення щодо стереотипного ставлення до жінок;
- 5) Вибудовувати міжособистісні стосунки на партнерських егалітарних засадах.

Надати знання:

- 1) Сутності гендеру, умов його формування та проявів в суспільстві;
- 2) Витоків основних протиріч міжстатевих стосунків;
- 3) Концепцій конструювання гендеру та основ наукових підходів до його вивчення;
- 4) Історичних трансформацій чоловічих та жіночих ролей в суспільстві;
- 5) Гендерної специфіки сучасних наукових досліджень;
- 6) Правового забезпечення гендерної рівності;
- 7) Гендерних аспектів української національної культури.

Уміння:

- 1) Проводити гендерний аналіз документів, що супроводжують професійну діяльність;
- 2) Виявляти та реконструювати ієрархічні стосунки між статями;
- 3) Відсікати сексуальні домагання;
- 4) Знаходити раціональні способи уникнення критичних ситуацій, пов'язаних із сексуальним насиллям;
- 5) Відрізнити біологічно та соціально обумовлені аспекти нерівності статей;
- 6) Оперативного та пасивного володіння гендерною термінологією.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ГЕНДЕРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ”

Номер теми	Назва змістового модуля та теми
1	Змістовий модуль I. Вступ до гендерної теорії Соціально-культурні передумови виникнення гендерної теорії
2	Фемінізм і гендерна методологія
3	Змістовий модуль II. Гендер у онтогенезі людини Гендерна ідентичність як суспільний і культурний продукт
4	Гендер приватної сфери
5	Змістовий модуль III. Гендерна стратифікація сучасного суспільства Ідеологія патріархального суспільства
6	Політика та економіка
7	Шляхи забезпечення рівних можливостей
Разом годин: 81	

ЗМІСТ
дисципліни
“ГЕНДЕРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ”

Змістовий модуль I. Вступ до гендерної теорії

Тема 1. Соціально-культурні передумови виникнення гендерної теорії

Соціостативна стратифікація у історичній ретроспективі. Бінарність світобачення: чоловіче – культурне, жіноче – природне. Археологія гендерних стереотипів: архаїчні міфи та культурні архетипи. Жінка як суб'єкт і об'єкт ритуальної дії. Образи чоловіка та жінки у світових релігіях. Архаїчні та християнські витоки образу жінки у світогляді європейця. Маскулінність та фемінність у крос-культурній перспективі.

Компоненти гендерної диференціації. Чоловічі і жіночі цінності у суспільній свідомості. Відмінності статей: міфи та реальність. Тіло,

тілесність, сексуальність. Естетика жіночого та чоловічого тіла. Ієрархія і чоловіче домінування. Андроцентризм, патріархат. Андроїнія (С. Бем).

Література [1; 2; 3; 4; 5; 6; 14; 44; 45; 46; 72; 78; 79; 81]

Тема 2. Фемінізм і гендерна методологія

Суфражизм: жіноча історія здобуття політичних прав. Виникнення фемінізму, як соціального явища і теорії: історія, ідеї, ідеології, стратегії, практики. Основні теоретичні напрямки сучасного фемінізму: ліберальний, радикальний, соціалістичний, психоаналітичний.

Гендерна методологія. Гендер, як соціокультурний конструкт. Ключові категорії гендерного підходу. Гендерні дослідження та гендерний аналіз. Гендерні студії, як когнітивна практика жіночого руху. Гендерна рівність. Позитивна дискримінація.

Література [1; 4; 17; 18; 41; 43; 46; 48; 78; 79; 89]

Змістовий модуль II. Гендер у онтогенезі людини

Тема 3. Гендерна ідентичність, як суспільний і культурний продукт

Фемінно-маскулінна ідентифікація та механізми її формування. Патріархальні моделі у освіті: чинники, агенти та взірці для відтворення гендерних стереотипів.

Традиційні та егалітарні статеві ролі та теорії їх формування. Культурні обмеження щодо становлення жінки як особистості. Функціоналістичний підхід на заваді становлення особистості. Гіперфемінність та гіпермаскулінність — гендерні моделі соціальної поведінки. Гендерне домінування та субординація. Гендерні стереотипи. Емансипація. Феміністська критика соціальних статоворольових стереотипів у сучасній культурі.

Література [11; 12; 14; 16; 19; 20; 28; 31; 44; 61; 62; 65; 79–81; 85]

Тема 4. Гендер приватної сфери

Гендерна соціалізація у сім'ї: механізми засвоєння та диференціація гендерних ролей. Еротичний та романтичний компоненти у почутті кохання. Незайманість. Цнотливість. Поліваріантність сімейних ролей. Традиційні ролі та обмеження, які вони накладають як джере-

ла гендерних конфліктів. Сексуальна переоцінка партнера. Гендерні упередження на заваді сімейної гармонії. Андрогінність як ефективна модель статево-рольової поведінки. Становлення біархатної (партнерської) сім'ї та егалітарних (рівних) міжстатевих стосунків.

Література [7; 8; 14; 33; 37; 39; 47; 48; 50; 51; 55; 56; 63; 64; 69]

Змістовий модуль III. Гендерна стратифікація сучасного суспільства

Тема 5. Ідеології патріархального суспільства

Сексизм як ідеологія патріархату. Трансляція гендерних стереотипів жінки та кохання у засобах масової інформації, формування гендерної нерівноваги в рекламі, політиці, дитячій літературі, практиках освіти та мовних стилях. Гендерна лінгвістика. Подвійні моральні стандарти. Пов'язане з сексом насильство. Гендерна віктимізація суспільства. Види сексуальних скривджень. Кримінальна відповідальність за статеві злочини. Сексуальні домагання на робочому місці та маніпулювання об'єктом сексуальних домагань. Сексуальні зловживання, як порушення прав людини. Шляхи попередження сексуальних скривджень. Сексуальна експлуатація жінок: біле рабство. Феномен проституції.

Література [25; 29; 30; 40; 42; 48; 52; 53; 54; 60; 66; 68; 70; 71; 76–78; 91; 92]

Тема 6. Політика та економіка

Чоловіки і жінки на ринку праці: нерівність соціальних можливостей — різні економічні результати. Вертикальна та горизонтальна гендерна сегрегація праці. Феномен “скляної стелі”. Концентрація жінок у низькооплачуваних галузях. Проблеми визначення і визнання соціального та економічного значення різних видів праці. Причини гендерних “ножиць” у кар'єрі (аналіз статистичних даних). Різниця у рівнях доходів чоловіків і жінок, як результат різних соціальних можливостей. Економічна і соціальна залежність членів родини. Нерівномірний розподіл домашньої роботи. Економічна оцінка праці домогосподарки. Шляхи усунення гендерної сегрегації праці. Шляхи подолання гендерної дискримінації у пенсійному забезпеченні.

Гендерний аспект влади. Гендерний аспект у сфері політичного життя. Гендерні розбіжності у цілях, мотивах та цінностях влади.

Характеристики різних стилів управління та надання їм гендерних ознак. Переваги андрогінного стилю управління. Подолання гендерних стереотипів у сприйнятті жінки-керівника та чоловіка-керівника. Гендерний аспект лідерства, як наукова і реальна життєва проблема Громадянські і політичні права жінок.

Література [26; 28; 32; 74; 75; 80; 85–90]

Тема 7. Шляхи забезпечення рівних можливостей

Освітні технології формування гендерної культури. Гендерна етнокультура українців. Гендерний етикет. Шляхи усунення сексизму у вихованні. (на прикладі дитячої літератури). Способи формування гендерної культури управління, у професійно-трудої сфері. Позитивна дискримінація. Квотування.

Правове забезпечення рівних можливостей. Гендерна експертиза законодавства. Розробка законодавчих та інституційних забезпечень гендерної рівності. Людські права жінок (право на життя, здоров'я, гідність та особисту недоторканість). Права жінок у економічній, соціальній та культурній сферах. Політичні права жінок. Міжнародні правові механізми та закордонний досвід правового забезпечення рівних можливостей. Основні системи захисту прав людини ООН та Європи. Національні системи захисту прав людини.

Література [9; 10; 16; 21; 22; 23; 24; 27; 34; 35; 36; 38; 49; 67; 73; 82–84]

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

На семінарських заняттях систематизується матеріал з метою формування необхідних знань. Робочою навчальною програмою може передбачатись заміна семінарів практичними заняттями, які проводяться із тренінгами та рольовими іграми, супроводжуються переглядом відеоматеріалів із наступним обговоренням, моделюванням ситуацій, аналізом та вирішенням ситуаційних задач.

Семінар № 1. Морально-правові норми: гендер у фокусі релігії

Релігійне обґрунтування ієрархічних стосунків. Християнство. Біблія. Старий заповіт. Новозавітні настанови. Культ діви Марії. Православ'я. Католицизм. Целібат. Протестантство. Сучасна християнська мораль. Іслам (Мусульманство). Коран. Буддизм. Іудаїзм.

Індуїзм. Маніпуляція статевими органами жінки, як архаїчні прояви шлюбно-сімейної звичаєвості в репресивних культурах. Подвійна мораль.

Семинар № 2. Гендерна проблематика у роботах вчених, філософів та митців

Теорії статі та гендеру в історії соціально-філософської думки. Біологічний детермінізм. Уявлення про біологічну та психологічну неповноцінність жінок (антропологічна гіпотеза Аристотеля, теорії Фройда, Вейнінгера). Доктрини жіночої меншовартості у роботах Руссо, Канта, Ніцше. Екзистенціалізм (С. Де Бовуар). Постструктуралізм М. Фуко, Ю. Крістева, постмодернізм. Джерела соціального конструювання гендеру: концепції П. Бербера і Т. Лукіана (соціально-не конструювання та співвіднесення його з теорією гендерної соціалізації), І. Гофмана (драматургічний інтеракціонізм), Г. Гарфінкеля (етнометодологічні дослідження деконструкції статі).

Семинар № 3. Гендерний аналіз сексуальних та репродуктивних прав людини в Україні

Еволюція методів керування народжуваністю та планування родини. Свобода репродуктивного вибору. Усвідомлене батьківство. Феномен батьківства та материнства. Гендерна асиметрія батьківства. Переривання вагітності: причини та наслідки. Особливості стану вагітності. Запліднення *“in vitro”*. Позитивність репродуктивної установки: зачаття нового життя — це дар.

Матеріали до семінару:

1. Полеміка про “материнський інстинкт” (Р. Дж. Боулбі, К. Лоренц, К. Монтанс, Ж. Годфруа; Е. Бадінтер,)
2. Інфантицид у античному суспільстві (Гіппократ, Аристотель, Цицерон, Сенека)
3. Реалізація в Україні концепції безпечного материнства і репродуктивних прав.
4. Перегляд фрагментів відеофільмів “Німий крик” Бернарда Натансона та “Хто заспіває колискову”.

Семинар № 4 Гендерний аналіз жіночих та чоловічих образів

Репрезентація жіночого та чоловічого у засобах мас-медіа. Гендерний аналіз реклами. Насилля на сторінках преси (контент-аналіз періодичних видань). Презентації індивідом гендерного образу. Ген-

дерні маніпуляції. Гендерні аспекти успішності життєвого сценарію.

Може проводитись з використанням методик: “Намалюй людину” та “Життєвий успіх моєї дитини”.

Семінар № 5. Гендерованість ринку праці та професійна сегрегація

Гендерний аналіз пропозицій на ринку праці. Види дискримінації на ринку праці збоку роботодавців, співробітників, клієнтів. Статистична дискримінація. Попередження можливої гендерної дискримінації при розробці схем оплати праці. Подолання різних варіантів дискримінації в оплаті праці (однакова плата за роботу різної складності, інтенсивності, підвищеної концентрації уваги, відповідальності, різної тривалості, різна оплата за однакову роботу). Аспекти гендерного розвитку і позитивної дискримінації в колективному договорі.

Може проводитись у формі рольової гри “Конкурсний відбір кандидатів на вакантну посаду”.

Семінар № 6. Стосунки, побудовані на принципах гендерної рівності та поваги — запорука успіху та благополуччя

Еротичний та романтичний компоненти у почутті кохання. Незайманість. Цнотливість. Традиційні ролі та обмеження, які вони накладають як джерела гендерних конфліктів. Сексуальна переоцінка партнера. Гендерні упередження на заваді сімейної гармонії. Андрогінія ролей. Андрогінність, як ефективна модель статево-рольової поведінки. Становлення біархатної (партнерської) сім’ї та егалітарних (рівних) міжстатевих стосунків.

Може проводитись у формі рольової гри “Гендерні упередження на заваді сімейної гармонії” або у рамках тренінгів за програмою виховної роботи по формуванню гендерної культури студентської молоді.

Семінар № 7. Гендерна культура українського соціуму

Історична притаманність демократичності міжстатевих стосунків у шлюбно-сімейних традиціях (фольклор, збірка Г. Довженко “Пісні родинного життя”). Права жінки у шлюбно-обрядовій звичаєвості слов’ян X-XIV ст. Паритет статусів чоловіка та жінки в Україні у сфері суспільного життя. Історія шлюбного договору в Україні (М. Мірза-Авакянц “Українська жінка в XIV-XVII ст.”). Егалітарні

цінності міжстатевих взаємин українців на рівні мовлення (аналіз етимології слів, що позначають шлюбно-сімейні взаємини). Паралельність процесів національного відродження та визволення від чужих соціостатевих настанов.

Може проводитись у формі рольової гри “Вечорниці” у рамках виховної роботи.

Семінар № 8. Гендерний аналіз українського законодавства

Динаміка індикаторів гендерного розвитку в Україні відповідно до “Цілей розвитку тисячоліття”. Порівняльний аналіз представництва жінок та чоловіків у громадських рухах, політичних партіях та об’єднаннях України. Статеві-вікові піраміди населення України. Жіночі організації в Україні: історія та сучасність.

Семінар № 9. Гендерний етикет

Гендер, як технологія подання себе у просторі соціальної взаємодії. “Заборонені теми” у спілкуванні з різними групами. Неприпустимість подвійних стандартів для оцінки суб’єктів спілкування та ведення діалогу. Повага до особистості, незалежно від статевої належності — основа міжособистісного спілкування.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

У робочій навчальній програмі слід передбачити заходи для підвищення активності під час аудиторних занять (рольові ігри, дискусії, тренінгові методики). Для підготовки фахівців за напрямками “Соціологія”, відводити значну частину часу на аналіз такого емпіричного матеріалу як законодавчі акти, тексти першоджерел, статистичні дані та ін. Викладання дисципліни у програмах магістерської підготовки передбачає проблемно-тематичний принцип, у межах якого залучення наукового доробку вчених відбувається у ході аналізу тієї частини соціокультурної реальності, що була предметом їх зацікавлень.

Враховуючи міждисциплінарність гендерних досліджень та тісний їх зв’язок із іншими дисциплінами соціально-гуманітарної тематики і з огляду на те, що будь-який курс має відводити щонайменше 50 % часу для самостійної роботи студентів, і щоб не збільшувати й без того велике навантаження, запропонований курс має мати інтегрований характер, а саме:

1. У дисциплінах соціально-гуманітарного блоку: Українська та зарубіжна культура, Філософія, Релігієзнавство, Політологія, Психологія, Етика та Естетика, гендерна тематика або винесені у окремі теми чи розділи, або торкається питань пов'язаних із гендерною проблематикою. Немає сенсу подавати однакові теми для самостійної роботи студентів. Відведення часу для самостійної роботи над опрацюванням певних аспектів тієї чи іншої теми значно збільшує й без того велике навантаження на студентів технічного фаху. Щоб не жертвувати фаховою підготовкою, враховуючи, що предметом вивчення даного курсу є міждисциплінарна галузь знань, у робочих навчальних програмах пропонується визначити теми рефератів, що виконуються з інших дисциплін, які висвітлюють гендерний аспект чи торкаються статевої проблематики і зараховувати як результат самостійної роботи, не дублюючи їх при цьому. Це дозволить зменшити навантаження на студентів, не скорочуючи при цьому необхідний для засвоєння матеріалу час.

2. Окрім рефератів результатом самостійної роботи студентів є виконання ІДЗ, що дає можливість використовувати результати (матеріали) власних досліджень студентів (анкетувань, опитувань та ін.) для подальшої наукової роботи та роботу з статевої та гендерної тематики виконану при вивченні інших дисциплін. Введення такої форми звіту самостійної роботи як ІДЗ, допомагає усунути невідповідність методичних засобів, меті самостійної роботи студентів та недоліки у контролі і оцінюванні її результатів, а також стимулює до участі у колоквіумах та науково-практичних конференціях.

Належать також до таких методик:

1. Всі заняття проходять в інтерактивній формі.
2. Анонімність тестувань та опитувань, які не належать до контрольних заходів.
3. Можливість часткової заміни семінарських занять теоретичними співбесідами та "круглими столами".
4. Відвідання музеїв, театрів, вернісажів та виставок.
5. Перегляд великої кількості відеоматеріалів.
6. Застосування для процесу навчання комп'ютерів, програмного забезпечення.
7. Використання мережі інтернету.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Андрогінність.
2. Біологічне та соціальне у поведінці людини. Порівняльна характеристика інстинктивних форм поведінки людини і тварини.
3. Відмінність між поняттями стать та гендер.
4. Відмінності радикального фемінізму від гендерної теорії.
5. Гендерна рівність: рівні права та рівні можливості.
6. Гендерний аналіз українського законодавства.
7. Гендерні аспекти шлюбно-сімейних стосунків в Україні.
8. Гендерні стереотипи привабливості.
9. Гендерні упередження на заваді сімейної гармонії.
10. Гендерні характеристики репресивних та ліберальних етнокультур.
11. Культурно-історичний аспект гендерних проблем цивілізації.
12. Маскулінність та фемінність.
13. Ментальність українського жіноцтва.
14. Наукові гіпотези щодо явища гомосексуальності.
15. Образ жінки у світових релігіях.
16. Параметри гендерної рівності та дискримінації статей в суспільному житті.
17. Партнерські та традиційні статеві ролі.
18. Порнографія та еротика: критерії диференціації
19. Провідні чинники гендерної соціалізації.
20. Сексизм та його прояви щодо чоловічої та жіночої статі.
21. Сексуальна експлуатація жінок.
22. Сексуальні домагання, як порушення прав людини.
23. Сексуальні та репродуктивні права.
24. Статева ідентифікація та освоєння гендерної ролі.
25. Тригранна єдність любовного почуття. Атракція у романтичних почуттях.
26. Усунення гендерних упереджень у професійній діяльності.
27. Шляхи та методи соціалізації статі.
28. Гендерні стереотипи.
29. Соціалізація статі.
30. Права жінок у економічній сфері.
31. Гендерні студії жіночого руху.

32. Гендерна віктимізація.
33. Гендерна рівність.
34. Основні напрямки сучасного фемінізму.
35. Традиційні ролі чоловіків та жінок.
36. Гендерний аспект влади.
37. Поліваріантність сімейних ролей.
38. Способи формування гендерної культури управління.
39. Виникнення фемінізму.
40. Захист прав людини в документах ООН та Європи.
41. Міжнародні акти про права жінок.
42. Гіперфемінність та гіпермаскулінність.
43. Шляхи усунення гендерної сегрегації праці.
44. Гендерна лінгвістика.
45. Гендерний етикет.
46. Види сексуальних скривджень.
47. Сексуальна експлуатація жінок.
48. Андрогінність, як ефективна модель статевої поведінки.
49. Емансипація.
50. Сексуальні зловживання, як порушення прав людини.
51. Гендерний аспект у сфері політичного життя.
52. Вертикальна та горизонтальна гендерна сегрегація праці.
53. Громадянські і політичні права жінок.
54. Міжнародні правові механізми та закордонний досвід правового забезпечення рівних можливостей.
55. Переваги андрогінного стилю управління.
56. Людські права жінок.
57. Гендерний аспект лідерства.
58. Гендерні упередження — завада сімейній гармонії.
59. Характеристика різних стилів управління.
60. Фемінно-маскулінна ідентифікація.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Авакянц М.* Українська жінка в XVI – XVII ст. – Полтава, 1920.
2. *Агеева В.* Філософія жіночого існування // Сімона де Бовуар. Друга стаття / Пер. з фр.: В 2 т. Т. 1. – К.: Основи, 1994. – С. 5–21.
3. *Адлер А.* Понять природу человека / Пер. с англ. – СПб.: Академический проект, 1997. – 256 с.
4. *Аккерман Д.* Любовь в истории. – М.: Крон-Пресс, 1995. – 464 с.
5. *Антология* гендерной теории. – Мн. Профилен, 2000. – 384 с.
6. *Берн С.* Гендерная психология. – СПб, 2001. – 456 с.
7. *Брем П.* Буунк. Аффiliation, аттракция и близкие отношения // Перспективы социальной психологии / Пер. с англ. – М.: ЭКСМО. – Пресс, 2001. – С. 372–394.
8. *Бретон Ги.* Истории любви в истории Франции. В 5 т. – М.: Крон-Пресс, 1993.
9. *Богачевська-Хом'як М.* Білим по білому (Жінки в громадському житті України 1884–1939). – К.: Либідь, 1995. – 424 с.
10. *Бовуар де Сімона.* Друга стаття / Перекл. з франц./: В 2 т. – К.: Основи, 1995. – 390 с.
11. *Вардиман Е.* Женщина в древнем мире // Пер. с нем. – М.: Наука, 1990. – 335 с.
12. *Власенко Н. С., Виноградова Л. Д., Калачова І. В.* Гендерна статистика для моніторингу досягнення рівності жінок і чоловіків. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2000. – 54 с.
13. *Ващенко І. В., Жадан П. О.* Проституція та пов'язані з нею злочини // Боротьба з торгівлею жінками: проблеми вдосконалення законодавства та завдання органів внутрішніх справ України. Вісник УВС. – Х.: УВС, 1999. – С. 92–98.
14. *Вейнінгер О.* Пол и характер // Пер. с нем. – М.: Терра, 1992. – 480 с.
15. *Виткин Дж.* Женщина и стресс. Мужчина и стресс. – СПб.: Питер Пресс, 1995. – 350 с.
16. *Вовк Хв.* Студії з української етнографії та антропології. – К.: Мистецтво, 1995. – 336 с.

17. *Гендерний* аналіз соціополітичних процесів: Методична розробка. Скорик М. М. — К.: Златограф. — 2004. — 32 с.
18. *Гендерний* аналіз українського суспільства.-К.: ПРООН, 1999. — 293 с.
19. *Говорун Т. В., Кікінежді О. М.* Стать та сексуальність: психологічний ракурс. Навч. посібник. — Тернопіль: Навч. книга “Богдан”, 1999. — 384 с.
20. *Жіночі* студії в Україні. Жінка в історії та сьогодні // За ред. Л. Смоляр. — Одеса, 1999. — 402 с.
21. *Жінка* в Україні. Міжвідомчий науковий збірник / За редакцією Комарової А. І., Київ, 2004. — Том 30, 32, 42
22. *Зборовська Н.* Проти “безталання бути жінкою”. (Роздуми над романом.
23. О. Забужко “Польові дослідження з українського сексу”) // Пекінські стратегії: програма дій в Україні. — К.: Жіноча громада, 1996. — С. 136–142.
24. *Зборовська Н., Ільницька М.* Феміністичні роздуми на карнавалі “мертвих поцілунків”. — Львів, 1999. — 336 с.
25. *Кон И. С.* Лунный свет на заре. Лики и маски однополой любви. — М.: ОЛИМП, АСТ, 1998. — 496 с.
26. *Кімел Майкл С.* Гендероване суспільство / Пер. з англ. — К.: Сфера, 2003. — 490 с.
27. *Кравець В. П.* Психофізіологічні та психолого-педагогічні аспекти формування усвідомленого батьківства. — К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. — 244 с.
28. *Кравець В. П., Говорун Т. В., Кікінежді О. М.* Він та вона: різні від природи чи від виховання. — Тернопіль: Навч. книга “Богдан”, 2000. — 27 с.
29. *Лев-Старович З.* Секс в культурах мира /Пер. с пол. — М.: Мысль, 1991. — 255 с.
30. *Ломброзо Ч., Ферреро Г.* Женщина — преступница и проститутка // Гениальность и помешательство: Сочинения. — М.: ЭКСМО-Пресс, Харьков: Фолио, 1998. — С. 275–519.
31. *Луговий О.* Визначне жіноцтво України: Історичні життєписи. — К: Дніпро, 1994. — 335 с.
32. *Скупейко. Л.* Леся Українка і фемінізм (нефеміністичний погляд) // Слово і час, № 8, 1999. — С. 43–47.

33. *Любовь* в письмах выдающихся людей XVIII и XIX века. Сост. Чеботаревская А.
34. *Маланчук-Рибак О.* Українські жіночі студії: історіографія та історіософія. — Львів, 1999. — 53 с.
35. *Мироненко І.* Сказано: “жінчина”. Жіночий рух в Україні. Погляд у минуле з надією на майбутнє // Березіль, 1994. — № 7. — С.127–131
36. *Мілет Кейт.* Сексуальна політика/ Пер. з англ. — К.: основи, 1998. — 619 с.
37. *Медведенко А.* Муза на роль богини и ”полового коврика”. — М.: ”Вокруг света”. 1995.
38. *Менегетти Антонио.* Жінчина третього тисячелеття // Пер. с ит. Славянської асоціації Онтопсихології. — М.: ННБФ, “Онтопсихологія”, 2001. — 256 с.
39. *Миронець Н.* Таємниці кохання В. Винниченка / Кур’єр Кривбасу, № 8. — 2001. — С. 78–116.
40. *Мордовець Д.* Сагайдачний. — Львів: Каменяр, 1989. — С. 55–56.
41. *Мужское* и женское: исследование полового вопроса в меняющемся мире. — М.: ”Российская политическая энциклопедия” (РОССПЭН), 2004. — 416 с.
42. *Номис М.* Українські приказки, прислів’я і таке інше. Передрук видання 1864 року. — Видавничий фонд владика Мстислава. В 2-х т., 1985. — Т.2— С. 124–126.
43. *Орел М.* Гендерна революція — це серйозно // Україна молода. — 2000. — 28 березня. — С. 10.
44. *Основи* теорії гендеру: Навч. посіб. — К.: ”К. І. С.”, 2004. — 536 с.
45. *Основи* гендерного аналізу в дисциплінах соціогуманітарного циклу. Методичні рекомендації. Малес Л. В. — К.: — Златограф, 2004. — 26 с.
46. *Павличко С.* Чи можливий в Україні фемінізм? — Artline, 1998. — № 3. — С. 62–64.
47. *Смоляр Л.* Феміністична традиція України і питання сучасного жіночого руху // Жінка і демократія. — К.: Жіноча громада, 1995. — С. 45–54.
48. *Пиз А., Пиз Б.* Язык взаимоотношений. Мужчина и женщина. — М.: ЭКСМО-Пресс, 2000. — 238 с.

49. *Пісні* Купідона. Любовна поезія на Україні XVI — поч. XIX ст. — К.: Молодь, 1984. — 340 с.
50. *Психоанализ* детской сексуальности/ З. Фрейд, К. Абрахам, К.-Г. Юнг и др./ Пер. с нем. — СПб.: Союз, 1997. — 223 с.
51. *Сильная* женщина и мужчины. Как стать сильной женщиной, и стоит ли мужчинам ее бояться. — М.: Вече, АСТ, 1997. — 464 с.
52. *Скуративський В. Т.* Берегиня. — К., 1989. — 278 с.
53. *Сосновский А. В.* Лики любви (Очерки истории половой морали). — М.: Знание, 1992, 1992. — 208 с.
54. *Философия* любви. В 2 ч. — М.: Политиздат, 1990. — 605 с.
55. *Фрейд З.* Очерки по психологии сексуальности. — М.: Система, 1989. — 83 с.
56. *Хорни Карен.* Женская психология. — СПб.: Вост.-Евр. ин-т психоанализа, 1993. — 382 с.
57. *Хамитов Н.* Пределы мужского и женского: введение в метаантропологию. Курс лекций для высших учебных заведений. — К.: Наукова думка, 1997. — 171 с.
58. *Хорни Карен.* О происхождении комплекса кастрации у женщин // Женская психология. — СПб, 1993. — 222 с.
59. *Янів В.* Нариси до історії української етнопсихології. Ч. 13. — Мюнхен: Український вільний університет, 1993. — 217 с.

Додаткова

60. *Ворник Б. М.* Сексуальне насильство по отношению к детям и молодежи в Украине (ситуационный анализ) — К.: Изд-во Киевского центра семейного консультирования, 1997. — 51 с.
61. *Гальперин П. Я.* К вопросу об инстинктах у человека // Психология как объективная наука. — М.: “Институт практической психологии”. — Воронеж: “МОДЭК”, 1998. — С. 399–415.
62. *Гендер і культура.* Зб. статей. — К.: Факт, 2001. — 224 с.
63. *Говорун Т. В.* Еротика та порнографія у ставленні до людини // Психологія. Зб. наук. праць. — Вип. 13. — К.: НПУ ім. М. Драгоманова, 2001. — С. 437–444.
64. *Говорун Т. В.* Психологія статі: жіночий аспект проблеми // Матеріали п'ятих Костюківських читань. — К., 1999. — С. 23.
65. *Говорун Т. В.* Соціалізація: статі та сексуальності. — Тернопіль: Навч. книга “Богдан”, 2001. — 240 с.

66. *Говорун Т. В.* Соціально-психологічне самовизначення жіноцтва як умова подолання сексизму // Жінка і демократія. — К.: Жіноча громада, 1995. — С. 78–82.
67. *Говорун Т. В., Ворник Б. М.* Сексуальність та статеве поведінка в Україні: проблеми сьогодення та перспективи. — К., 1995. — 104 с.
68. *Говорун Т. В., Кікінежді О. М.* Гомосексуальність: міфи та реальність // Проблеми загальної та педагогічної психології. Зб. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. — Т. 2. — Ч. 3. — Рівне: Волинські обереги, 2000. — С. 62–80.
69. *Говорун Т. В.* Шлюбно-сімейна звичаєвість українців // Вісник Прикарпатського університету. Вип.: 6. — Івано-Франківськ, 2001. — С. 92–100.
70. *Голод С. И.* Проституція в контексте изменения половой морали // Социологические исследования, 1988. — № 2. — С. 7–19.
71. *Гульман Б. Л.* Сексуальные преступления. — Харьков: Рубикон, 1994. — 270 с.
72. *Етнічна самосвідомість: національна культура.* — К., 1991. — 211 с.
73. *Жінка на порозі ХХІ століття: становище, проблеми, шляхи соціального розвитку* // Зб. матеріалів Всеукр. конгресу жінок, Київ, 21–23 травня 1998 р. — К.: НВФ “Студцентр”, 1998. — 184 с.
74. *Зуйкова Е. М., Ерусланова Р. И.* Феминология. Учеб. пособ. — М.: “Маркетинг”, 2001. — 248 с.
75. *Ильин Е. П.* Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. — СПб.: Питер, 2002. — 544 с.
76. *Каприо Ф.* Многообразие сексуального поведения. — М.: Арта-ния, 1995. — 352 с.
77. *Карпухин Ю. Г., Торбин Ю. Г.* Проституция: закон и реальность // Социологические исследования, 1992. — № 5. — С. 12–17.
78. *Келли Г.* Основы современной сексологии. — СПб.: Питер, 2000. — 896 с.
79. *Кікінежді О. М.* Етнопсихологічні особливості еротичної культури українців // Вісн. Прикарпатського університету. — Вип. 6. — Івано-Франківськ, 2001. — С. 190–199.
80. *Кікінежді О. М.* Ідентифікація в гендерних дослідженнях // Матеріали п'ятих Костюківських читань. — К., 1999. — С. 32–38.

81. *Кікінежді О. М.* Проблеми статевої ідентифікації у становленні особистості // Ціннісні орієнтації в громадянському становленні особистості. Наук.-метод. зб. — Дрогобич, 1998. — С. 28–32
82. *Кон І. С.* Вступ до сексології // Пер. з рос. — К.: Либідь, 1991. — 304 с.
83. *Кісь О.* Особливості ставлення до вдови в українців у ХІХ — на початку ХХ ст. // “Гендерні студії”. Спец. вип. Незалежного культурологічного часопису “Г”. — Львів, 2000. — № 17. — С. 109–119.
84. *Книш І.* Жінка вчора і сьогодні. — Вінніпег, 1958. — 198 с.
85. *Книш І.* Смолоскип у темряві. Наталія Кобринська й український жіночий рух. — Вінніпег, 1957. — 302 с.
86. *Козуля О.* Жінки в історії України. — К., 1993. — 255 с.
87. *Кравець В. П.* Теорія і практика дошлюбної підготовки молоді. — К.: Київська правда, 2000. — 688 с.
88. *Кузич-Березовський І.* Жінка і держава. — Львів, “Світ”, 1994. — 285 с.
89. *Либина А.* Психологія сучасної жінки. — М.: ПЕРСЭ, 2001. — 528 с.
90. *Луговий О.* Визначне жіноцтво України: Історичні життєписи. — К: Дніпро, 1994. — 335 с.
91. *Маланчук-Рибак О.* Українські жіночі студії: історіографія та історіософія. — Львів, 1999. — 53 с.
92. *Медведенко А.* Муза на роль богини и ”полового коврика”. — М.: ”Вокруг света”. — 1995.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни.....	6
Зміст дисципліни	6
Теми семінарських занять	9
Методичні вказівки	12
Питання для самоконтролю	14
Список літератури	16

Відповідальний за випуск *А. Д. Везеренко*
Редактор *Г. Я. Кужільний*
Комп'ютерне верстання *С. А. Шередега*

Зам. № ВКЦ- 4890

Формат 60×84 /₁₆. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний.

Ум. друк. арк. 1,28. Обл.-вид. арк. 0,40. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП "Видавничий дім "Персонал"
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*